

**Notatka informacyjna Głównego Urzędu Statystycznego
w sprawie rewizji rachunków narodowych
za lata 1995-2004
oraz produkt krajowy brutto w III kwartale 2005 r.**

I. Rewizja rachunków narodowych za lata 1995-2004

1. Uwagi ogólne

W roku bieżącym Główny Urząd Statystyczny (GUS), podobnie jak większość urzędów statystycznych krajów członkowskich Unii Europejskiej (UE), przeprowadził tzw. dużą rewizję danych z rachunków narodowych. Zgodnie z przyjętą praktyką, zwykle co 5 lat dokonywane są ponowne szacunki publikowanych wcześniej szeregów czasowych, uwzględniające istotne zmiany metodologiczne, wynikające zarówno z dostosowań do wymogów ESA'95 i prac nad poprawą jakości opracowań jak i bezpośredniego wdrażania nowych aktów prawnych UE.

W obecnej rewizji danych za lata 1995 – 2004 uwzględniono:

- a) alokację usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio, stosownie do Rozporządzenia Rady UE 1889/2002 z dnia 23 października 2002 r.;
- b) zmiany metodologiczne w szacunkach rachunków niefinansowych sektora instytucji rządowych i samorządowych;
- c) uaktualnione szacunki rozmiarów szarej gospodarki, głównie z tytułu pracy nierejestrowanej oraz z tytułu uchylania się od płacenia podatku VAT;
- d) szacunki transakcji „nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości”.

Ponadto, podstawowe kategorie makroekonomiczne (pozycje bilansujące w rachunkach narodowych), opracowywane dotychczas w ujęciu brutto, zostaną uzupełnione o ujęcie netto

i opublikowane po raz pierwszy w „Roczniku Statystycznym Rzeczypospolitej Polskiej 2005”.

Usługi pośrednictwa finansowego mierzone pośrednio (FISIM) są to usługi finansowe, za które opłaty pobierane są nie w sposób bezpośredni (np. jako prowizja) tylko pośredni, wynikający z różnic oprocentowania kredytów i depozytów. Obowiązek obliczania i alokacji FISIM-u w rachunkach narodowych wynika z Rozporządzenia Rady UE 1889/2002 z dnia 23 października 2002 r. Wymogiem objęto szereg danych od 1995 roku, z obowiązkiem pierwszej transmisji – do końca 2005 roku.

W szacunkach produktu krajowego brutto przed rewizją, sposób obliczania FISIM-u i jego rejestracja miały neutralny wpływ na poziom PKB. FISIM obliczany był jako różnica pomiędzy odsetkami faktycznie zapłaconymi i otrzymanymi, a jego wartość ogółem powiększała, w tej samej wysokości, produkcję globalną i zużycie pośrednie wyłącznie w sektorze finansowych instytucji pieniężnych, bez alokacji do sektorów użytkowników FISIM-u. Taki sposób ujmowania FISIM-u powodował zaniżanie wartości dodanej dla instytucji finansowych i zawyżanie wartości dodanej w pozostałych sektorach instytucjonalnych.

Obowiązujące obecnie Rozporządzenie Rady UE szczegółowo określa metody obliczania i alokacji usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio. FISIM wyznaczany jest i alokowany w oparciu o stopę odniesienia, definiowaną jako „czysta” stopa procentowa, która nie zawiera premii za ryzyko (np. stopa procentowa na rynku międzybankowym).

FISIM obliczany jest wyłącznie od pożyczek udzielonych i depozytów przyjętych przez pośredników finansowych. Bank centralny nie jest ujmowany w szacunkach FISIM-u.

W rachunkach narodowych FISIM rejestrowany jest w następujący sposób:

- dla producentów FISIM-u (pozostałe finansowe instytucje pieniężne i pozostałe instytucje pośrednictwa finansowego)- jako produkcja globalna;
- dla konsumentów FISIM-u (pozostałe krajowe sektory i podsektory instytucjonalne) - jako zużycie pośrednie oraz, w przypadku wybranych sektorów, jako spożycie: indywidualne gospodarstw domowych i instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych i publiczne w sektorze instytucji rządowych i samorządowych;
- dla sektora zagranica – jako eksport i import usług.

Zmiany metodologiczne w zestawianiu rachunków sektora instytucji rządowych i samorządowych wynikają z zastosowania nowego algorytmu przejścia z ujęcia kasowego na

ujęcie memoriałowe oraz nowego zaktualizowanego szczegółowego klucza powiązań paragrafów klasyfikacji budżetowej z kodami transakcji ESA'95. Dzięki temu zapewniona jest obecnie zgodność rachunków niefinansowych tego sektora z notyfikacją fiskalną deficytu i długu publicznego, wymagana przez prawo UE.

Na skutek wprowadzonych nowych rozwiązań metodologicznych istotnie zmieniły się poziomy absolutne, wyrażone w cenach bieżących, dla produkcji globalnej, zużycia pośredniego i w efekcie wartości dodanej brutto, a także spożycia publicznego sektora instytucji rządowych i samorządowych.

Wprowadzona do rachunków narodowych nowa transakcja „nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości” jest składową akumulacji brutto, zgodnie z zasadami ESA'95. Aktywa o wyjątkowej wartości definiowane są jako wyroby niefinansowe, które nie są pierwotnie wykorzystywane do celów produkcji i spożycia, których własności fizyczne nie pogarszają się wraz z upływem czasu i które są nabywane i przechowywane pierwotnie jako lokata wartości. Aktywa o wyjątkowej wartości obejmują wyroby artystyczne, antyki, wyroby jubilerskie, kamienie szlachetne, złoto niemonetarne i inne metale szlachetne.

W dotychczasowych szacunkach PKB kategoria ta nie była uwzględniana.

Aktualizacja szacunków rozmiarów szarej gospodarki była możliwa dzięki:

- wykorzystaniu uogólnionych wyników najnowszego badania modułowego „Praca nierejestrowana”, zrealizowanego przez GUS w IV kwartale 2004 r. do aktualizacji poziomu i struktury rodzajów prac wykonywanych „na czarno” (poprzednia struktura była opracowana na podstawie uogólnionych wyników badania modułowego pracy nierejestrowanej za 1998 r.);
- uaktualnieniu szacunków szarej gospodarki z tytułu uchylania się od płacenia podatku VAT (VAT Fraud) jako konsekwencji zmian metodologicznych w zestawianiu rachunków sektora instytucji rządowych i samorządowych.

2. Wpływ wprowadzonych zmian na produkt krajowy brutto

W analizie wpływu wprowadzonych zmian na poziom absolutny produktu krajowego brutto dla lat 1995-2004, należy zwrócić uwagę, że nowe szacunki PKB dla 2004 r. są

efektem nie tylko dokonanej rewizji, ale również pełniejszych informacji o wynikach dla całego roku, dotyczących finansów przedsiębiorstw (łącznie z jednostkami małymi), budżetu państwa i samorządów terytorialnych, danych o handlu zagranicznym w zakresie towarów i usług, a także innych, głównie ze źródeł administracyjnych.

W porównaniu z szacunkami dotychczas publikowanymi, poziom absolutny PKB (w cenach bieżących) za lata 1995 -2003 zwiększył się w granicach od 2,0 % do 3,3 %, w tym: z tytułu FISIM-u - od 0,8 % do 1,8 %, z tytułu aktualizacji rozmiarów szarej gospodarki – o 1,2 % do 1,3 %. W 2004 r. poziom absolutny PKB wzrósł o 4,0 %, w tym: z tytułu FISIM-u – o 1,2 %, z tytułu aktualizacji rozmiarów szarej gospodarki – o 1,2 %.

Zmiany z tytułu alokacji FISIM-u i aktualizacji rozmiarów szarej gospodarki spowodowały wzrost poziomu absolutnego spożycia indywidualnego w sektorze gospodarstw domowych w latach 1995 -2003 ogółem od 1,7 % do 3,8 %, z tego: z tytułu alokacji FISIM-u - od 1,0 % do 2,4 %, natomiast z tytułu aktualizacji rozmiarów szarej gospodarki - od 0,5 % do 1,5 %. W 2004 r. spożycie indywidualne, w wyrażeniu nominalnym, zwiększyło się o 3,2%, z tego: z tytułu alokacji FISIM-u - o 1,7 %, z tytułu aktualizacji rozmiarów szarej gospodarki – o 1,5 %.

Największy wpływ na zmiany w poziomie absolutnym spożycia publicznego miały zmiany metodologiczne w szacunkach sektora instytucji rządowych i samorządowych. W latach 1995 – 2003 wartość spożycia publicznego zmieniała się od -1,1 % do +6,5 %, z tego: z tytułu zmian metodologicznych – od -1,1 % do +5,8 %, natomiast z tytułu alokacji FISIM-u – od +0,7 % do +1,3 %. W 2004 r. spożycie publiczne ogółem zwiększyło się o 7,3 %, z tego: z tytułu zmian metodologicznych – wzrost o 6,6 %, natomiast z tytułu alokacji FISIM-u - o 0,7 %.

Aktualizacja rozmiarów szarej gospodarki z tytułu uchylania się od płacenia podatku VAT spowodowała zmianę poziomu absolutnego nakładów brutto na środki trwałe, od 8.9 % w 1995 r do 2,2 % w 2003 r. W 2004 r. poziom nakładów brutto na środki trwałe wzrósł z tego tytułu o 2,5 %.

Przeprowadzona rewizja danych za lata 1995-2004 spowodowała również **zmiany w dynamice realnej PKB i jego składowych**. Były one niewielkie w odniesieniu do PKB: wzrost od 0,1 do 0,4 punktu procentowego, a w latach 2002 i 2004 odnotowano obniżenie dynamiki realnej w porównaniu do wcześniej publikowanej, odpowiednio o 0,2 i 0,1 punktu procentowego. Nieco większe zmiany zanotowano w agregatach składowych PKB, tak od strony tworzenia jak i rozdysponowania.

W ślad za rewizją danych rocznych, rewizją objęto również dane kwartalne w rachunkach narodowych.

Pełny zakres nowych danych rocznych i kwartalnych o PKB i jego agregatach składowych zawierają załączone tablice.

II. Produkt krajowy brutto w III kwartale 2005 r.

1. Produkt krajowy brutto niewyrównany sezonowo, wyrażony w cenach stałych średniorocznych roku poprzedniego

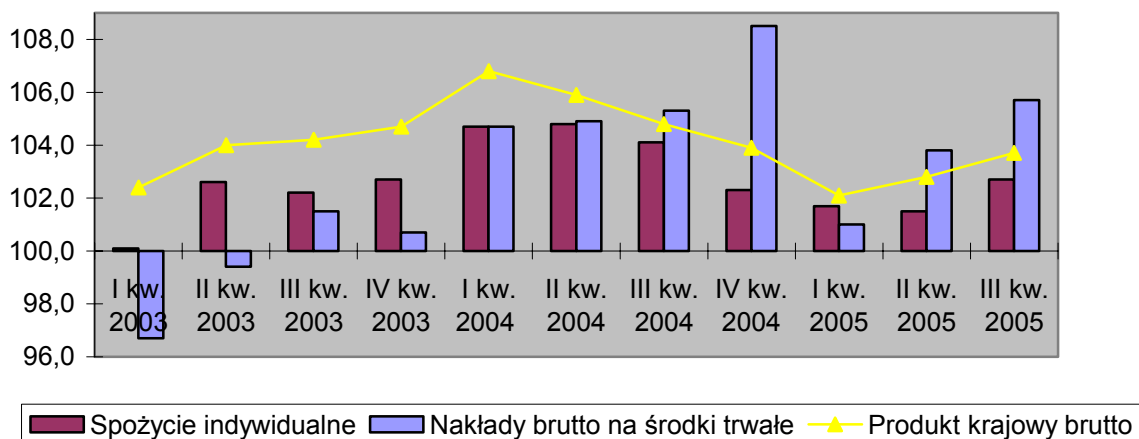
Produkt krajowy brutto w III kwartale 2005 r. wzrósł realnie o 3,7 % w porównaniu z analogicznym okresem roku poprzedniego (w II kwartale zanotowano wzrost o 2,8 %, w I kwartale - o 2,1 %).

Popyt krajowy w III kwartale br. był wyższy niż przed rokiem o 1,6 % (wobec spadku o 0,5 % w II kwartale tego roku i wzrostu o 1,1 % w I kwartale).

Spożycie ogółem w III kwartale br. było wyższe niż przed rokiem o 2,3 %, w tym **spożycie indywidualne** - o 2,7 %, a **spożycie zbiorowe** - o 1,1 % (odpowiednio w II kwartale br. zanotowano wzrost spożycia ogółem o 1,9 %, w tym spożycia indywidualnego - o 1,6 %, a spożycia zbiorowego - o 2,8 % natomiast w I kwartale - spożycia ogółem o 2,0 %, w tym spożycia indywidualnego - 1,7 %, a spożycia zbiorowego o 3,2 %).

Akumulacja brutto w III kwartale br. była niższa niż przed rokiem o 1,6 %, (wobec odpowiednio spadku: o 11,6 % w II kwartale tego roku i o 3,9 % w I kwartale). **Nakłady brutto na środki trwałe** w III kwartale br. wzrosły o 5,7 % (w II kwartale tego roku zanotowano wzrost o 3,8 %, natomiast w I kwartale - o 1,2 %).

Dynamika realna produktu krajowego brutto
(analogiczny okres roku poprzedniego = 100, ceny stałe roku poprzedniego)

Wartość dodana brutto w gospodarce narodowej w III kwartale 2005 r., w porównaniu z analogicznym okresem roku poprzedniego, wzrosła o 3,6 % (wobec 2,8 % w II kwartale i o 2,1 % w I kwartale).

W III kwartale 2005 r. **wartość dodana brutto w przemyśle** wzrosła o 4,2 % (wobec odpowiednio 2,6 % w II kwartale i o 0,8 % w I kwartale).

Wartość dodana brutto w budownictwie w III kwartale 2005 r., w porównaniu z analogicznym okresem roku poprzedniego, wzrosła o 8,1 % (wobec 11,0 % wzrostu w II kwartale i o 5,3 % w I kwartale).

W sektorze usług rynkowych **wartość dodana brutto** w III kwartale 2005 r., w porównaniu z analogicznym okresem roku poprzedniego, wzrosła o 3,9 % (wobec wzrostu o 2,7 % w II kwartale br. i o 2,3 % w I kwartale), w tym **wartość dodana brutto w handlu i naprawach** wzrosła o 5,1 %, natomiast w **transporcie, gospodarce magazynowej i łączności** – o 1,9 %.

W sektorze usług nierynkowych **wartość dodana brutto** była o 1,4 % wyższa niż w III kwartale roku ubiegłego, (odpowiednio: w II kwartale br. zanotowano wzrost o 2,2 %, w I kwartale - o 1,9 %).

2. Produkt krajowy brutto wyrównany sezonowo, przy podstawie kwartał poprzedni =100, wyrażony w cenach stałych roku bazowego 1995

Na podstawie analizy technicznej danych surowych o produkcie krajowym brutto za III kwartał 2005 r., wykorzystującej procedurę TRAMO/SEATS, uzyskano informacje opisujące zmiany realne PKB i jego elementów wyrównanych sezonowo, przyjmując za podstawę odniesienia poprzedni kwartał.

W porównaniu z poprzednim kwartałem, w III kwartale 2005 r. **PKB wyrównany sezonowo** zmienił się realnie o +1,3 % (w II kwartale tego roku zmiana wyniosła +0,2 % i w I kwartale +0,9 %).

Wartość dodana brutto w gospodarce narodowej w III kwartale 2005 r. zmieniła się realnie o +0,5 % (w II kwartale tego roku zmiana wyniosła +1,1 % i w I kwartale +0,6 %).

W przemyśle wartość dodana brutto w III kwartale 2005 r. zmieniła się realnie o +0,4 % (w II kwartale tego roku zmiana wyniosła +0,2 % i w I kwartale +0,4 %).

Wartość dodana brutto w budownictwie w III kwartale 2005 r. zmieniła się realnie o +1,0 % (w II kwartale tego roku zmiana wyniosła +2,0 % i w I kwartale +1,6 %).

W całym sektorze usług rynkowych wartość dodana brutto w III kwartale 2005 r. zmieniła się realnie o +0,8 %. **Wartość dodana brutto w handlu i naprawach** w III kwartale 2005 r. zmieniła się realnie o +0,9 %, natomiast w **transporcie, gospodarce magazynowej i łączności** o +1,8 % (II kwartale tego roku zmiany te wyniosły odpowiednio: ogółem w sektorze usług rynkowych +1,1 %, w handlu i naprawach +0,6 %, w transporcie, gospodarce magazynowej i łączności +1,1 % natomiast w I kwartale odpowiednio: +0,7 %, +2,3 % i +0,6 %).

W sektorze usług nierynkowych wartość dodana brutto w III kwartale 2005 r. zmieniła się realnie o +0,1 % (w II kwartale tego roku zmiana wyniosła +0,6 % i w I kwartale +1,1 %).

Popyt krajowy w III kwartale 2005 r. zmienił się realnie o +0,8 % (w II kwartale tego roku zmiana wyniosła +0,2 % i w I kwartale -0,1 %).

W III kwartale 2005 r. **spożycie ogółem** zmieniło się realnie o +0,7 % (w II kwartale tego roku zmiana wyniosła +0,5 % i w I kwartale +0,7 %).

W III kwartale 2005 r. **nakłady brutto na środki trwałe** zmieniły się realnie o +1,1 % (w II kwartale tego roku zmiana wyniosła +2,0 % i w I kwartale +0,1 %).